

Trange rammer

Det er mye man kan gjøre noe med i skolen. Men på ett område står skolen maktesløs, og det er mht. til økonomi og hvilke ressurser som blir skolen til del. Her er skolen prisgitt skoleeier som bevilger og fordeler.

Inn til beinet

Noen skoler og kommuner opplever at rammene de har for å drive skole blir mindre og mindre, år for år, samtidig som forventningene til hva man skal oppnå i skolen utvides og blir større.

Noen skoler gir melding om at budsjettene og ressurstilgangen lenge har vært skåret inn til beinet. Andre kan vise til at deler av beinet forsvant i samme slengen, og at man ikke en gang har ressurser til lovpålagte oppgaver.

Skoler som får krav om å stramme inn kan oppleve begrensninger på en rekke områder som vikarstopp, innkjøpsstopp, nedbemanning eller ansettelsesstopp, og på alle andre områder som kan koste penger for skolen.

Trange rammer og mangel på ressurser gir negative følger for både elever, ansatte, skoleorganisasjonen og for skolens mulighet til å være i forkant av trøbbel og uønskede forhold.

Ressursmangel med følger

Trange rammer, nedskjæringer og dårlig økonomi får ofte direkte følger for elevene, både mht. undervisning og trygghet for den enkelte. Det kan være at voksentilstedeværelsen blir mindre, og at ansatte derfor har mindre rom til å gripe uakseptabel atferd, og til å komme i forkant av trøbbel. Det kan bli vanskeligere å beholde oversikt, og til å fange opp, og fange inn elever. Elever

får på sin side et større handlingsrom for både å kunne krenke, lage uro og ødelegge undervisning.

Manglende ressurser, dobbeltarbeidende lærere og ledelse, og opplevelser av å komme til kort og alltid halse etter, i stedet for å kunne være i forkant av uønskede forhold, gjør noe med enkeltlæreren og et personale. Vilje til å strekke seg litt lenger, glød og nærvær handler ofte om å ha det nødvendige overskuddet. Når overskuddet svinner, det er mangel på utpust, og en alt for hektisk hverdag gir lite rom for refleksjon og ettertanke før neste store utfordring skal møtes og mestres, da kan ting glippe. Kommunikasjonen kan bli mangelfull, og ansatte kan velge minste motstands vei. Trange rammer, med kamp om ressursene, kan dessuten bygge opp rundt misnøye, motsetninger og konflikter. Når krybba er tom, så bites hestene.

Sist men ikke minst, så får trange rammer også følger for skolens mulighet til å drive godt systemarbeid, til å bygge plattformen for den gode skolen, og til i størst mulig grad være i forkant av trøbbel og uheldige, ødeleggende og uønskede forhold. Dette arbeidet kan få mindre plass, eller bli helt borte.

Systemarbeid krever tid, nærvær og prioritet for å både utvikles og holdes ved like. Og det krever en proaktiv skoleledelse som ser behov og vet å legge til rette. Det kan være vanskelig å få til, når arbeidsdagen går med på å organisere og være tilstede for å fange opp uheldige forhold som følge av trange rammer. Skoleleder må kanskje steppe inn der det trengs, slukke branner når de oppstår, eller være avlaster og back-up for elever som ødelegger og går på tvers.

I sum så blir gapet mellom lovpålagte oppgaver og forventninger til skolen på den ene side, og rammene og mulighetene man har for å innfri, opplevd som store og uoverkommelige.

Lovpålagte oppgaver

Det finnes en rekke lovpålagte oppgaver som skolen skal følge opp. Trange rammer for skolen gir konkurranse om ressursene, om hva de skal gå til og hvordan de skal brukes. Det vil alltid være et spørsmål om hva som må komme først, og hva som kommer deretter.

To lovpålagte oppgaver, som alltid bør komme først, er trygghet og et godt læringsmiljø for alle. Det er en del av rammen for å drive en god skole. Skolen har elever til låns, og har et ubetinget omsorgsansvar ettersom det er skoleplikt i Norge, og elever som hovedregel ikke kan velge seg bort.

Systemarbeid og bygging av plattformen for den gode skolen, er avgjørende nødvendig for å lykkes med å gjøre skolen god for alle. Og det skjer ikke av seg selv. Det krever handlingsrom, prioritet og proaktiv skoleledelse. Og det er ikke enkelt å få til i en skole som har mangler på helt elementære områder.

Skoleeiers ansvar handler om å forholde seg til realitetene i skolen, slik de blir beskrevet, og til lovpålagte oppgaver. Trygghet, gode læringsmiljø og gode arbeidsmiljø er slike lovpålagte oppgaver.

Om ikke skoleeier er sitt ansvar bevisst, så må den enkelte skole være det. Det innebærer at skolen, på tross av mangel på nødvendige ressurser, må velge å bruke det som kreves for at skolen skal få bygd gode nok systemer og strukturer, få implementert og brukt nødvendige verktøy, og gi de ansatte det handlingsrommet de trenger, så langt det går. Så må undervisning og fag komme deretter.

Hva kan skolen gjøre?

Skolen må forholde seg til situasjonen, og til rammene som er tildelt. Men hva kan den gjøre? Skolen bør forholde seg til to grunnleggende prinsipper, som alltid bør stå fast:

1. Noe må komme før noe annet i skolen.

Trygghet, et godt læringsmiljø, og et godt arbeidsmiljø for voksne danner plattformen for den gode skolen. Å bygge plattformen og vedlikeholde denne, tar tid og krever ressurser. Har skolen knapt med ressurser, så kommer man likevel ikke unna at plattformarbeidet må gjøres. Velger skolen å bortprioritere plattformarbeid og vedlikehold, gir man ris til både egen og elevenes bak, og vil i mindre grad klare å bygge den gode skolen for alle.

Den gode skolen

Plattformen for den gode skolen

Kunnskapsskolen

2. Skolen kan ikke tilby mer skole, undervisning, faglig innhold, læring og oppfølging, enn den har ressurser til.

Tiden, økonomien og ressursene man står igjen med, etter at nødvendig innsats er blitt lagt inn i plattformarbeidet er gjort og kan vedlikeholdes, er de ressursene skolen har til å drive skole og undervisning med. Skoleledere bør være tydelige på, inn mot skoleeier, foreldre og elever, at skolen ikke kan tilby mer skole, enn den har økonomiske rammer for.

Skoleledere bør være tydelige inn mot alle relevante parter om følgene som trange rammer gir:

- Vikarer kan ikke settes inn, så de får tilsyn fra en lærer i et annet klasserom.
- Klasser må slås sammen. Da blir undervisningen og oppfølgingen av elever dårligere. Da får elevene: film, utetime, fri, gåtur etc.
- Elever som av ulike grunner har fått tildelt ressurser, vil ikke kunne beholde disse når det er mangel på personer.
- Skolen dropper den praktiske biten av Mat og helse, siden vi ikke har økonomi til å kjøpe inn matvarer som trengs.
- Elever får vandre rundt i gangene. Skolen har ikke mannskaper til å fange dem opp.
- Utagerende elever som ødelegger undervisning og krenker andre kan ikke bli fanget opp som ønsket. Læreren må velge mellom klassen og enkelteleven.

Og tilsvarende erfaringer som skolen gjør seg.
